

מאמרי הרב אורי הולצמן

חג הפורים

כתבוני לדורות

חלק בלתי נפרד מן המגילה ואולי אפילו החלק המרכזי בסיפור, הוא קביעת החג על ידי מרדכי ואסתר המתוארת בסוף המגילה בשתי פעימות: באגרות ששלח מרדכי ובאגרות ששלחה אסתר. מאורעות רבים ונסים גדולים אירעו לעם ישראל בפרק הזמן הארוך של כאלף שנים, מזמן יציאת מצרים ועד תקופת מרדכי ואסתר. אולם, מעולם לא עלה על דעת אף אחד לקבוע חג חדש במעגל השנה ולהנציח את המאורע. חג הפורים הוא החג הראשון מדרבנן שקבעו מרדכי ואסתר בתוך לוח השנה היהודי, ושמו אותו יחד עם שאר הרגלים המתרכזים סביב הסיפור של יציאת מצרים. החידוש הזה, נותן תוקף ועוצמה אל הסיפור של נס הפורים שיש בו משהו מיוחד שלא היה מזמן יציאת מצרים. חלק מהותי בסיפור המגילה הוא מה שנקבע החג לדורות בתוך לוח השנה היהודי, ונכנסה הנצחה זו לתוך המגילה כחלק מן הסיפור מפני שהיא מורה על עוצם הנס וחשיבותו.

וכך מבואר בגמרא מסכת מגילה, שהחידוש הזה של אסתר לא התקבל כל כך מהר בבית המדרש:

אמר רב שמואל בר יהודה: שלחה להם אסתר לחכמים "קבעוני לדורות!" שלחו לה "קנאה את מעוררת עלינו לבין האומות". שלחה להם "כבר כתובה אני על דברי הימים למלכי מדי ופרס".

רב ורב חנינא ורבי יוחנן ורב חביבא מתנו, בכוליה סדר מועד כל כי האי זוגא חלופי רבי יוחנן ומעייל רבי יונתן, שלחה להם אסתר לחכמים "כתבוני לדורות!" שלחו לה "הלא כתבתי לך שלישים" (משלי כב, כ) שלישים ולא רבעים. עד שמצאו לו מקרא כתוב בתורה: "כתב זאת זכרון בספר" (שמות יז, יד), "כתב זאת" - מה שכתוב כאן ובמשנה תורה, "זכרון" - מה שכתוב בנביאים, "בספר" - מה שכתוב במגילה. (מגילה דף זא, א)

בדברי הגמרא הזו מבואר, שמי ששלח לחכמים וביקש את הקביעה והכתיבה לדורות הייתה **אסתר**, ואילו מרדכי אינו מוזכר יחד עמה. ובמסגרת המאמר, ברצוננו לעמוד על ההבחנה הזו שקביעת החג לדורות הייתה דווקא על ידי אסתר, ולהראות את ההבדלים בין האגרות ששלח מרדכי לבין האגרות ששלחה אסתר כיצד הם חלוקים בנקודה הזו.

אסתר פרק ט

בסוף מגילת אסתר, מתאר הכתוב את קביעת החג על ידי שני משלוחי האגרות ששלחו מרדכי ואסתר. את האגרות הראשונות כתב ושלח מרדכי, ואילו האגרות השניות נכתבו ונשלחות בעיקר על ידי אסתר, כמו שכתוב **"וַתִּכְתֹּב אֶסְתֵּר הַמֶּלֶכָה בַּת אֲבִיחַיִל וּמַרְדֳּכָי הַיְּהוּדִי"** וגו'; אסתר מוזכרת ראשונה ואחריה מרדכי, ואלה מייחס הכתוב את הכתיבה במילת **"וַתִּכְתֹּב"**. וכך מתאר הכתוב:

וַיִּכְתֹּב מַרְדֳּכָי אֶת הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה וַיִּשְׁלַח סְפָרִים אֶל כָּל הַיְּהוּדִים אֲשֶׁר בְּכָל מְדִינֹת הַמֶּלֶךְ אַחֲשֵׁרוּשׁ הַקְּרוּבִים וְהַרְחֻקִּים. לְקִיָּם עֲלֵיהֶם לַהֲיֹת עֲשִׂים אֶת יוֹם אַרְבַּעַה עָשָׂר לַחֹדֶשׁ אֲדָר וְאֵת יוֹם חֲמִשָּׁה עָשָׂר בּוֹ בְּכָל שָׁנָה וְשָׁנָה. כִּימִים אֲשֶׁר נָחוּ בָּהֶם הַיְּהוּדִים מֵאוֹיְבֵיהֶם וְהַחֲדָשׁ אֲשֶׁר נִהְפָּה לָהֶם מִיָּגוֹן לְשִׁמְחָה וּמֵאֲבֵל לְיוֹם טוֹב לַעֲשׂוֹת אוֹתָם יְמֵי מִשְׁתָּה וְשִׁמְחָה וּמִשְׁלוֹחַ מָנוֹת אִישׁ לְרֵעֵהוּ וּמִתְּנֹת לְאֲבִיּוֹנִים. וְקָבַל הַיְּהוּדִים אֶת אֲשֶׁר הִחֲלוּ לַעֲשׂוֹת וְאֵת אֲשֶׁר כָּתַב מַרְדֳּכָי אֲלֵיהֶם. כִּי הָמוּ בּוֹ הַמִּדְּתָא הָאֲגָגִי צָרָר כָּל הַיְּהוּדִים חָשַׁב עַל הַיְּהוּדִים לְאַבְדֵּם וְהִפֵּל פֹּרֵה הוּא הַגּוֹרֵל לְהֵמָּם וּלְאַבְדֵּם. וּבִבְאֵה לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ אָמַר עִם הַסֵּפֶר יָשׁוּב מִחֲשָׁבְתוֹ הִרְעָה אֲשֶׁר חָשַׁב עַל הַיְּהוּדִים עַל רֹאשׁוֹ וְתָלוּ אוֹתוֹ וְאֵת בְּנָיו עַל הָעֵץ. (פסוקים כ-כד)

אגרות
מרדכי

על כן קראו לַיָּמִים הָאֵלֶּה פּוּרִים עַל שֵׁם הַפֹּר עַל כֵּן עַל כָּל דְּבָרֵי הָאֲגֵרָה הַזֹּאת וּמָה רָאוּ עַל כֵּךָ וּמָה הִגִּיעַ אֲלֵיהֶם. קִיָּמוּ וְקִבְּלוּ הַיְּהוּדִים עֲלֵיהֶם וְעַל זֶרַעַם וְעַל כָּל הַנְּלוּיִם עֲלֵיהֶם וְלֹא יַעֲבֹר לַהֲיֹת עֲשִׂים אֶת שְׁנֵי הַיָּמִים הָאֵלֶּה כְּכַתְּבָם וְכַמְנָם בְּכָל שָׁנָה וְשָׁנָה. וְהַיָּמִים הָאֵלֶּה נִזְכָּרִים וְנַעֲשִׂים בְּכָל דּוֹר וְדוֹר מִשְׁפָּחָה וּמִשְׁפָּחָה מְדִינָה וּמְדִינָה וְעִיר וְעִיר וְיָמֵי הַפּוּרִים הָאֵלֶּה לֹא יַעֲבְרוּ מִתּוֹךְ הַיְּהוּדִים וְזָכָרָם לֹא יִסּוּף מִזֶּרַעַם. (פסוקים כה-כז)

וַתִּכְתֹּב אֶסְתֵּר הַמֶּלֶכָה בַּת אֲבִיחַיִל וּמַרְדֳּכָי הַיְּהוּדִי אֶת כָּל תִּקְוָה לְקִיָּם אֶת אֲגֵרַת הַפּוּרִים הַזֹּאת הַשְּׁנִית. וַיִּשְׁלַח סְפָרִים אֶל כָּל הַיְּהוּדִים אֶל שָׁבַע וְעֶשְׂרִים וּמֵאָה מְדִינָה מִלְּכוּת אַחֲשֵׁרוּשׁ דְּבָרֵי שְׁלוֹם וְאַמֶּת. לְקִיָּם אֶת יְמֵי הַפָּרִים הָאֵלֶּה בְּזִמְנֵיהֶם כְּאֲשֶׁר קִיָּם עֲלֵיהֶם מַרְדֳּכָי הַיְּהוּדִי וְאֶסְתֵּר הַמֶּלֶכָה וְכֹאֲשֶׁר קִיָּמוּ עַל נַפְשָׁם וְעַל זֶרַעַם דְּבָרֵי הַצְּמֹת וְזַעֲקָתָם. וּמֵאֲמַר אֶסְתֵּר קִיָּם דְּבָרֵי הַפָּרִים הָאֵלֶּה וְנִכְתָּב בְּסֵפֶר. (פסוקים כח-לא)

אגרות
אסתר

אם נעמיד את האמור בשתי האגרות זה לצד זה, נוכל להבחין בכמה הבדלים בין אגרות מרדכי לאגרות אסתר. וכבר עמדנו בהרחבה במאמרנו לחג הפורים תשפ"א **דברי שלום ואמת** על נקודה אחת מרכזית בין שתי האגרות, על כך שאגרות מרדכי מדברות בעיקר על שמחת הניצחון במלחמה מול האויבים, ואילו אגרות אסתר מדברות על שמחת הישועה על ידי התפילה וחזרה בתשובה. וכאן ברצוננו לעמוד על הבדלים נוספים שבין האגרות בעניין קביעת החג לדורות:

מרדכי	אסתר
וַיִּכְתֹּב מֶרְדֳּכָי אֶת הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה	וַתִּכְתֹּב אֶסְתֵּר הַמַּלְכָּה בֵּת אֲבִיחַיִל וּמֶרְדֳּכָי הַיְּהוּדִי אֶת כָּל תִּקְוֵי לְקַיֵּם אֶת אֲגֻרֹת הַפּוּרִים הַזֹּאת הַשְּׁנִית.
וַיִּשְׁלַח סָפְרִים אֶל כָּל הַיְּהוּדִים אֲשֶׁר בְּכָל מְדִינוֹת הַמֶּלֶךְ אַחֲשֻׁרוּשׁ הַקְּרוֹבִים וְהָרְחֻקִּים.	וַיִּשְׁלַח סָפְרִים אֶל כָּל הַיְּהוּדִים אֶל שִׁבְעַ וְעֶשְׂרִים וּמֵאָה מְדִינָה מַלְכוּת אַחֲשֻׁרוּשׁ דְּבָרֵי שְׁלוֹם וְאַמֶּת.
לְקַיֵּם עֲלֵיהֶם לְהִיּוֹת עֲשִׂים אֶת יוֹם אַרְבָּעָה עָשָׂר לְחֹדֶשׁ אֲדָר וְאֶת יוֹם חֲמִשָּׁה עָשָׂר בּוֹ בְּכָל שָׁנָה וְשָׁנָה	לְקַיֵּם אֶת יְמֵי הַפָּרִים הָאֵלֶּה בְּזִמְנֵיהֶם
כִּימִים אֲשֶׁר נָחוּ בָהֶם הַיְּהוּדִים מֵאוֹיְבֵיהֶם וְהַחֲדָשׁ אֲשֶׁר נִהְפָּה לָהֶם מִיָּגוֹן לְשִׂמְחָה וּמֵאֵל לַיּוֹם טוֹב לַעֲשׂוֹת אוֹתָם יְמֵי מִשְׁתָּה וְשִׂמְחָה וּמִשְׁלֹחַ מְנוֹת אִישׁ לְרֵעֵהוּ וּמִתְּנוּת לְאַבְיוֹנִים.	כֹּאֲשֶׁר קִיַּם עֲלֵיהֶם מֶרְדֳּכָי הַיְּהוּדִי וְאַסְתֵּר הַמַּלְכָּה וְכֹאֲשֶׁר קִיַּמוּ עַל נַפְשָׁם וְעַל זָרְעָם דְּבָרֵי הַצִּמּוּת וְזַעֲקָתָם.
וְקָבַל הַיְּהוּדִים אֶת אֲשֶׁר הִחֲלוּ לַעֲשׂוֹת וְאֶת אֲשֶׁר כָּתַב מֶרְדֳּכָי אֲלֵיהֶם.	וּמֵאִמֶּר אֶסְתֵּר קִיַּם דְּבָרֵי הַפָּרִים הָאֵלֶּה וְנִכְתָּב בְּסֵפֶר.

א. מי הכותב? מלבד ההבדל שאת אגרות מרדכי כתב מרדכי לבדו, ואת אגרות אסתר כתבה אסתר יחד עם מרדכי, ניתן להבחין שבאגרות של מרדכי אין הכתוב רואה חשוב לציין את הזהות האישית של הכותב; כל מה שנאמר הוא רק "וַיִּכְתֹּב מֶרְדֳּכָי אֶת הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה", והרי מכירים אנו את מרדכי מסיפור המגילה ואין צריך לפרט

- יותר. באגרות של אסתר לעומת זאת נאמר "וּתְכַתֵּב אֶסְתֵּר הַמֶּלֶכָה בַּת אֲבִיחַיִל וּמֵרֶדְכִי הַיְּהוּדִי", הכתוב מאריך לספר את הזהות והחשיבות של כותבי האגרות.
- ב. **את מה כתבו? מרדכי כתב באגרותיו "את הדברים האלה"; מרדכי כתב את הסיפור ואת קביעת הימים המיוחדים לחגוג ולשמוח בהם, אבל אין באגרות משהו דרמטי ומיוחד. אסתר אמנם כתבה באגרותיה "את כל תקף, לקיים את אגרת הפורים הזאת השנית". הלשון הזו "את כל תקף" היא לשון מיוחדת המספרת על קביעה של משהו גדול, ומלבד זאת, עוד נותן הכתוב בפסוק הזה תקציר של תוכן האגרות "לקיים את אגרת הפורים הזאת השנית" מה שלא מצאנו באגרותיו של מרדכי. כפי שניתן לראות, המשפט הזה הוא תורף דברי אגרות אסתר, וכמו שחוזרת הלשון הזו על עצמה עוד פעמיים בצורה דומה "לקיים את ימי הפרים האלה בזמניהם" וּמֵאֲמֹר אֶסְתֵּר קִים דְּבָרֵי הַפְּרִים הָאֵלֶּה"; כולן יחד שלוש פעמים.**
- ג. **את מה חוגגים? באגרות של מרדכי נאמר "לקיים עליהם להיות עשים את יום ארבעה עשר לחדש אדר ואת יום חמשה עשר בו בכל שנה ושנה"; הנושא הוא - התאריכים, ואפילו פעם אחת לא מוזכר שם החג. ואילו באגרות אסתר נאמר "לקיים את ימי הפרים האלה בזמניהם"; הנושא הוא - חג הפורים, ואילו לגבי התאריכים נאמר רק "בזמניהם" בלי לציין במפורש את התאריך.**
- ד. **כיצד חוגגים? באגרות מרדכי מפורש "לעשות אותם ימי משתה ושמחה ומשלות מנות איש לרעהו ומתנות לאביונים", ואילו באגרות אסתר לא כתוב כלום. כל מה שנאמר זה רק "לקיים את ימי הפרים האלה בזמניהם", אך לא מפורש מתי ואיך לחגוג.**
- ה. **קבלת החג: כאשר קבלו היהודים את אגרות מרדכי נאמר "וקבלו היהודים את אשר החלו לעשות ואת אשר כתב מרדכי אליהם"; קבלה פשוטה ומתבקשת כדברי מרדכי. באגרות אסתר אמנם נאמר "ומאמר אסתר קים דברי הפרים האלה ונכתב בספר" צורת קבלה עם תוקף וקיום, ואפילו כתיבה בספר.**

קביעה לדורות

ובכן כפי שפתחנו, ההבדל המהותי בין אגרות מרדכי לאגרות אסתר הוא בגודל עוצמת חג הפורים. האגרות ששלח מרדכי לא נועדו להוסיף חג בתוך לוח השנה היהודי, אלא רק

1. יש גם הבדל במשלוח האגרות "אל מי הן נשלחו?" שאגרות מרדכי נשלחו "אל כל היהודים אשר בכל מדינות המלך אחשורוש הקרובים והרחוקים", ואילו אגרות אסתר נשלחו "אל כל היהודים אל שבע ועשרים ומאה מדינה מלכות אחשורוש". ועמדנו על כך במאמר הנ"ל לחג הפורים (תשפ"א) **דברי שלום ואמת.**

לקבוע ימים מסוימים שבהם נזכרים בנס ועושים אותם לימי משתה ושמחה. ימים רבים ישנם במהלך השנה שאירעו בהם ניסים לאבותינו, ואף ישנם קהילות שקיבלו ותיקנו על עצמם ימים מיוחדים לחגוג בהם כימי הפורים; וכן כותבים החיי אדם (כלל קנה סימן מא) והמשנה ברורה (סי' תרפ"ו ס"ק ח'), ש"יכולים בני עיר לתקן בהסכמה ובחרם עליהם ועל הבאים אחריהם לעשות פורים ביום שנעשה בו נס".

אסתר אמנם, באה להוסיף חג בלוח השנה היהודי, אשר לצד חג הפסח וחג השבועות וחג הסוכות, יהיה גם "חג הפורים"!

הדבר הזה, הוא החידוש הגדול והעצום של אסתר שלא התקבל כל כך בקלות בקרב חכמי הדור. החג שרצה מרדכי לעשות, לא היה בו משמעות נצחית כל כך בעם ישראל, כמו שאר הימים שנעשו בהם ניסים, שאף אם ישנם קהילות שחוגגים אותם, עם הזמן וריבוי המאורעות משמעות הימים הולכת ומתמעטת. אסתר אמנם חוקקת ומוסיפה חג חדש בכלל **מועדי ישראל**, חג שיהיה לו חלק בתורה, ויחד עם נצחיות התורה גם החג הזה ילווה את ישראל מאותו הדור והלאה. זהו חידוש שלא שמעתו אוזן מזמן מעמד הר סיני!

ההבדל הזה בין הימים הטובים של מרדכי לבין חג הפורים של אסתר המלכה, מסביר את כל הנקודות שעליהן עמדנו בין שתי האגרות ששלחו מרדכי ואסתר.

א. הזהות: כאשר שולחים אגרת, אין צריך רק לדעת מי כתב אותה; על כן באגרות מרדכי די לציין "וַיִּכְתֹּב מֶרְדֳּכָי אֶת הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה" ויודעים את זהות הכותב. אולם כאשר קובעים חג לדורות, יש משמעות לכך שהחג נקבע על ידי גדולי האומה וחכמי הדור המיוחסים והחשובים, ולכך נאמר "וַיִּכְתֹּב אֶסְתֵּר הַמַּלְכָּה בַּת אֲבִיחַיִל וּמֶרְדֳּכָי הַיְּהוּדִי" וגו'.

ב. מה כתבו: מרדכי כותב רק "אֶת הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה" בלי שום דרמה. אולם אסתר כותבת "אֶת כָּל תִּקְוָה" והכתוב מוסיף פירוט "לְקַיֵּם אֶת אֲגַרַת הַפּוּרִים הַזֹּאת הַשְּׁנִיית", כי האגרות השניות נותנות תוקף וקיום נצחי אל "חג הפורים"!

ג. התאריכים: באגרות של מרדכי, מה שחוגגים הוא את התאריכים; אין כאן "חג" שחוגגים אותו, רק תיקנו לעשות בתאריכים מסוימים ימי משתה ושמחה עם ההלכות הנזכרות. באגרות של אסתר לעומת זאת, חוגגים את "ימי הפורים האלה", ואילו התאריך אינו אלא פרט מסוים בקביעת החג. שלוש פעמים מוזכר באגרות אסתר שם חג "הפורים" כי זה כל מהות החידוש הגדול שלה, שיש כאן חג עם שם שנכנס למערכת החגים היהודית. ועל פי זה, כשנאמר "לְקַיֵּם אֶת יְמֵי הַפּוּרִים הָאֵלֶּה בַּיָּמִנֵיהֶם", על אף שמצד אחד אין מפורש בו התאריך, מצד שני יש בכך חשיבות יתירה בכך שהחג יש לו זמן קבוע, ואינו רק "תאריך" שכשמגיעים אליו נזכרים במאורע וחוגגים.

ד. ההלכות: וכן בעניין הלכות החג; באגרות מרדכי היום נעשה על ידי הלכותיו ובמה שהופכים אותו ליום משתה ושמחה, ובלי ההלכות והנהגות השמחה היום הזה הינו כמו יום רגיל. באגרות של אסתר לעומת זאת, השם של החג כולל את הכול. בחג הפסח לדוגמא, השם "חג הפסח" כולל את כל הלכות החג: את איסור החמץ ומצות המצה, את קרבן הפסח וליל הסדר; וכן שם "חג הסוכות" ושאר המועדים. וכך גם באה אסתר והוסיפה את "חג הפורים" שזה כולל את כל הלכות החג ודיניו.

ה. קביעת החג: וכן בעניין קבלת החג, אצל מרדכי לא היה אלא קבלה בעלמא של מה שכתב עליהם מרדכי. ואילו באגרות אסתר, היה גם "קיום" ו"כתיבה בספר"; שני דברים המסמלים את חקיקת החג וקביעתו לדורות.

על פן קראו לַיָּמִים הָאֵלֶּה פּוּרִים

בין האגרות של מרדכי והאגרות של אסתר ישנם שלושה פסוקים:

עַל פֶּן קָרָאוּ לַיָּמִים הָאֵלֶּה פּוּרִים עַל שֵׁם הַפּוּר עַל פֶּן עַל כָּל דְּבָרֵי הָאֲגֶרֶת הַזֹּאת וּמָה רָאוּ עַל כָּכָה וּמָה הִגִּיעַ אֲלֵיהֶם. קִיְּמוּ וְקִבְּלוּ הַיְּהוּדִים עֲלֵיהֶם וְעַל זֶרַעַם וְעַל כָּל הַנָּלוּיִם עֲלֵיהֶם וְלֹא יַעֲבֹר לְהִיּוֹת עֲשִׂים אֶת שְׁנֵי הַיָּמִים הָאֵלֶּה כְּכַתְּבָם וְכַזְמָנָם בְּכָל שָׁנָה וְשָׁנָה. וְהַיָּמִים הָאֵלֶּה נִזְכָּרִים וְנַעֲשִׂים בְּכָל דּוֹר וְדוֹר מִשְׁפָּחָה וּמִשְׁפָּחָה מְדִינָה וּמְדִינָה וְעִיר וְעִיר וְיָמֵי הַפּוּרִים הָאֵלֶּה לֹא יַעֲבְרוּ מִתּוֹךְ הַיְּהוּדִים וְזָכָרָם לֹא יִסּוּף מִזֶּרַעַם. (פסוקים כה-כז)

הפסוקים האלה מופיעים אחר שליחת האגרות של מרדכי, ועוד לפני שסיפר הכתוב אודות שליחת האגרות של אסתר. אכן נראה בעינינו, שלמרות שהפסוקים ממקמים לפני אגרות אסתר, הם באים בתוצאה גם מאגרותיה של אסתר. ואולי, מפני שהאגרות אסתר נתנו משמעות ותוקף אף אל האגרות של מרדכי, לכך סודרו פסוקים אלו באופן זה.

ותחילה ניתן לראות שכאן נאמר "עַל פֶּן קָרָאוּ לַיָּמִים הָאֵלֶּה פּוּרִים עַל שֵׁם הַפּוּר" מה שלא מצאנו אלא באגרות אסתר שנקרא החג בשם "פָּרִים". וזה בעינינו כוונת הכתוב במה שנאמר "עַל פֶּן עַל כָּל דְּבָרֵי הָאֲגֶרֶת הַזֹּאת", שהכוונה היא אל כל סיפור הנס המסופר באגרת של מרדכי יחד עם קביעת החג לדורות המופיע באגרת של אסתר [ובה גם נאמר "לְקַיֵּם אֶת אֲגֶרֶת הַפּוּרִים הַזֹּאת הַשְּׁנִית" כמו שנאמר כאן "עַל כָּל דְּבָרֵי הָאֲגֶרֶת הַזֹּאת"]². וכן הלשון בפסוק הבא "קִיְּמוּ וְקִבְּלוּ הַיְּהוּדִים" היא לשון משולבת מהנאמר באגרות מרדכי

2. סוף הפסוק "וּמָה רָאוּ עַל כָּכָה וּמָה הִגִּיעַ אֲלֵיהֶם" הוא משפט קשה, ויש עמנו לבאר בהרחבה עניין זה כך: "ומה ראו לעשות על ביטול הגזירה, ומה הגיע עליהם שחידשו את הברית, שקיבלו את התורה מאהבה".

ובאגרות אסתר, כי באגרות מרדכי נאמר "וְקָבַל הַיְּהוּדִים"³ ובאגרות אסתר נאמר "קִיָּם". וכמו כן, בפסוקים אלה מתוארת נצחיות החג "קִיָּמוֹ וְקָבָלוֹ הַיְּהוּדִים, עֲלֵיהֶם וְעַל זָרָעָם, וְעַל כָּל הַנְּלָוִים עֲלֵיהֶם"⁴, ולא יַעֲבֹר, אשר החג הזה ממשיך הלאה בתור חג של העם באופן שלא יבטל. וכן במה שנאמר "לְהִיּוֹת עֲשִׂים אֶת שְׁנֵי הַיָּמִים הָאֵלֶּה כְּכַתְּבָם וְכִזְמָנָם בְּכָל שָׁנָה וְשָׁנָה" יש התייחסות אל אגרות מרדכי ואל אגרות אסתר: "אֶת שְׁנֵי הַיָּמִים הָאֵלֶּה" שייך לאגרות מרדכי, שהם שני התאריכים המוזכרים, ו"כְּכַתְּבָם וְכִזְמָנָם" שייך לאגרות אסתר - "בְּזִמְנֵיהֶם" "וְנִכְתָּב בְּסֵפֶר", מה שאין מופיע באגרות מרדכי. ובפסוק האחרון חוזר הכתוב שוב פעם ומפרט "וְהַיָּמִים הָאֵלֶּה נִזְכָּרִים וְנַעֲשִׂים בְּכָל דּוֹר וְדוֹר מִשְׁפָּחָה וּמִשְׁפָּחָה מִדִּינָה וּמִדִּינָה וְעִיר וָעִיר", ואז חותם הקטע הזה עם החזרה והסיכום: "וַיְמִי הַפּוֹרִים הָאֵלֶּה לֹא יַעֲבֹרוּ מִתּוֹךְ הַיְּהוּדִים וְזָכָרָם לֹא יִסּוּף מִיָּדָם", שזה כפי שבארנו יוצא מאגרות אסתר.⁵

כפי שבארנו בהרחבה במאמרנו על פרק ד של מגילת אסתר את שני המהלכים של מרדכי ושל אסתר, מרדכי רואה את הסיפור של מגילת אסתר כהמשך של ניסי יציאת מצרים והניסים שעושה ה' לעם ישראל בעבור שמו שנקרא עליהם. אסתר לעומתו, רואה בסיפור המגילה נס מחודש שבא בעקבות ההתעוררות בתשובה של ישראל ושזכו לו על ידי שינוי המעשים. לפי תפיסתו של מרדכי, אין כאן מקום לחג חדש במערכת החגים היהודית, שכן זהו המשך ישיר מניסי יציאת מצרים ונטפל אליהם. וכמו כן, במהלך הזה של מרדכי שהקב"ה מוביל את ישראל, אין מקום שיבואו ישראל ויחדשו חג חדש שלא ניתן מאת ה'. אסתר אמנם, רואה כאן מהלך חדש והתעוררות חדשה של ישועה וניסים הבאים בכוחם של בני ישראל. ומתוך אותו המהלך של התעוררות מלמטה, מחדשת אסתר בכוח התורה שבעל פה חידוש גדול ועצום שלא נשמע כמוהו מזמן מתן תורה: להוסיף חג חדש בלוח השנה היהודי. החג הזה, הוא החג על קבלת התורה מאהבה!

3. וכן בפסוק הזה יש קרי וכתוב: "קִיָּמוֹ וְקָבָל [וְקָבָל] הַיְּהוּדִים"; כתיב "וקבל וקרי" וקָבָלוֹ. ולכאורה זה בא לקשר את הנאמר בפסוק הזה אל "וְקָבַל הַיְּהוּדִים" הנאמר באגרות מרדכי.
4. מה שנאמר כאן "וְעַל כָּל הַנְּלָוִים עֲלֵיהֶם", אף זה שייך אל המהלך של אסתר כפי שהרחבנו במאמר הנ"ל **דברי שלום ואמת**, אשר במהלך של אסתר אין הבדלה חדה בין הטוב והרע ובין ישראל לעמים, אלא הכול לפי מעשיו של אדם, ואף הגוי יכול להתגייר ולהיקרא בשם ישראל.
5. חז"ל כאן דורשים ש"כל המועדים עתידים בטלים, וימי הפורים אינם בטלים לעולם" (מדרש משלי ט, ב), אולם לפי הפשט הכוונה שלא יבטלו הימים עם הזמן ברבות השנים, אלא ייכנסו למערכת מועדי ישראל, וכפי שבארנו. ועוד יש לעמוד על כמה דקדוקים בפסוקים, ולא נגענו בהכול.

נערך על ידי הרב אליעזר רובנביץ

להצטרפות לרשימת התפוצה של שיעורי הרב אורי הולצמן ניתן לשלוח דוא"ל לכתובת:

shiurimholzman+subscribe@googlegroups.com

להערות: shiurimholzman@gmail.com

עיצוב ועימוד: ארי יארמיש 0548400711